

EL2-project EFFECTIEF LEREN LEZEN IN HET SPECIAAL BASISONDERWIJS

Hanneke Titulaer - sbo de Leye
Hanneke Veltman – sbo de Leye
Ed Koekebacker - CPS

maart 2007

WAAROM EEN EL2-PROJECT?

- Praktijk: veel scholen in het SBO doen twee jaar over het leren lezen.
- Probleem: een trage aanpak van het leren lezen leidt in het algemeen tot meer spellende lezers en minder gemotiveerde lezers.

DOEL PROJECT

Het project is bedoeld om in een pilot met sbo scholen een impuls te geven aan doelgericht leren lezen in het SBO:

- kinderen in één jaar leren lezen;
- leesdoel: AVI-2 instructieniveau

CRUCIAAL VOOR REALISEREN DOEL

- Systematische aandacht voor de letterklankkoppeling en auditieve synthese
- Veel aandacht voor automatisering

MOMMERS (2005)

Mommers (2005): het verschil in groep 3 tussen minder effectieve en effectieve leerkrachten is het al of niet veel aandacht hebben voor **automatisering** tijdens het leren lezen.

TOELICHTING

- alle letters vlot kunnen verklanken is een belangrijke doelstelling voor het leren lezen;
- ook essentieel is: het voldoende vlot kunnen verklanken van woorden.

Kortom: sterke nadruk op **automatisering** is, juist voor risicolezers, van belang.

DOEL EXTRA-AANDACHT VOOR RISICOLEZERS

- in februari moet automatisering van de elementaire leeshandeling plaatsvinden.
- verkorting van de elementaire leeshandeling is nodig voor het verhogen van het leestempo.

planning	Aan te leren letters en instructieaspecten
schoolweek 1 en 2	s j o
schoolweek 3 en 4	k d i
schoolweek 5 en 6	r e n
schoolweek 7 en 8	p a m
schoolweek 9	uitloop
meetmoment 1 in de 9 ^e schoolweek	
schoolweek 10 en 11	t h l
schoolweek 12 en 13	z g w
schoolweek 14 en 15	u b v
schoolweek 16 en 17	f (de)
meetmoment 2 (eind blok a) in de 17 ^e schoolweek	

schoolweek 18 en 19	oo aa ee
schoolweek 20 en 21	uu ij ie
schoolweek 22 en 23	ui ou oe
schoolweek 24 en 25	ei au eu
meetmoment 3 (eind blok b) in de 25 ^e schoolweek	
schoolweek 26 en 27	1-1 t/m 1-3
schoolweek 28 en 29	1-4 t/m 1-6
schoolweek 30 en 31	1-7 t/m 1-9
schoolweek 32 en 33	1-10 t/m 1-12
meetmoment 4 (eind blok 1) in de 33 ^e schoolweek	

schoolweek 34 en 35	herhaling / zo mogelijk enkele instructieaspecten van blok 2
schoolweek 36 en 37	
schoolweek 38 en 39	
schoolweek 40	
meetmoment 5 in de 39 ^e en 40 ^e schoolweek	

meetmomenten EL2 - project

meetmoment 1

(na kern 2, na 'pap' en 'mam', na 'vos')

afname: schoolweek 9

onderdelen:

grafemen (correct + tijd)

fonemen (correct)

woorden (correct + tijd)

zinnen (correct + tijd)

(optie: ook nieuwe letters die nog niet zijn aangeboden)

instrument: Protocol leesproblemen en dyslexie voor het SBO (VLL en Leeslijn)

Eigen instrument: Taalfontein

meetmomenten EL2 - project

meetmoment 2

(na kern 4, na blok a, na 'bus')

afname: schoolweek 17

onderdelen:

grafemen (correct + tijd)

fonemen (correct)

woorden (correct + tijd)

zinnen (correct + tijd)

(optie: ook alle andere letters)

instrument: Protocol leesproblemen en dyslexie voor het SBO (VLL en Leeslijn)

Eigen instrument: Taalfontein

meetmomenten EL2 - project

meetmoment 3

(na kern 6, na blok b, na 'zeil')

afname: schoolweek 25

onderdelen:

grafemen (correct + tijd)

fonemen (correct)

woorden (correct + tijd)

zinnen (correct + tijd)

instrument:

letterkaart alle letters

letterdictée alle letters

DMT kaart 1A

ELLO-tekst (LTE)

meetmomenten EL2 - project

meetmoment 4

(na kern 8, na niveau 1, na '????')

afname: schoolweek 33

onderdelen:

woorden (correct + tijd)

zinnen (correct + tijd)

instrument:

DMT kaart 1B, 2A

AVI 1, ...

meetmomenten EL2 - project

meetmoment 5

afname: schoolweek 39, 40

onderdelen:

woorden (correct + tijd)

zinnen (correct + tijd)

instrument:

DMT kaart 1C, 2B, 3A

AVI 1, 2, ...

Uitwerking project

Didactische suggesties

Onderzoek laat zien, dat het leren lezen van risicokinderen expliciet, doelgericht, goed gepland, maar ook aantrekkelijk voor de leerlingen moet zijn, zodat ze zich bij elke les betrokken voelen.

Integrale aanpak van letters

Van belang tijdens het leren lezen – en dan met name in de beginfase - steeds op een integrale wijze te beklemtonen:

- het horen van de letter
- het zien van de letter
- het zelf zeggen van de letter

Wat centraal moet staan bij het leren lezen van risicolezers

De volgende aanpak is cruciaal voor het leren lezen van risicolezers:

- letters leren en deze automatisch leren gebruiken;
- met de geleerde letters de directe woordherkenning oefenen.

Ook van belang voor een effectieve aanpak is, dat de leerlingen regelmatig hardop lezen.

CONDITIES PROJECT

Minimaal één groepsleerkracht van de school neemt deel aan:

- de startbijeenkomst;
- de bijeenkomst in februari;
- de slotbijeenkomst.

BELANGRIJKE ANDERE CONDITIES OM HET DOEL TE HALEN

- Goed inplannen methode voor leren lezen
- Effectieve instructie bieden
- Handleiding methode goed gebruiken
- Daadwerkelijk met lezen bezig zijn
- **Voldoende tijd** aan leren lezen besteden:
  - minimaal 400/500 minuten per week (norm 450 minuten?)
  - 1 uur extra voor zwakke lezers

Middelen project

- ondersteuningsbijeenkomsten
- voldoende tijd
- goed inplannen van de methode
- reageren op toetsresultaten
- besprekingen casussen
- e-mail service
- draaiboek

OPZET DRAAIBOEK

Verantwoording

1. Doel project en relatie met ander beleid
2. Condities project
3. Middelen om de doelen te realiseren
  - 3.1 Ondersteuningsbijeenkomsten
  - 3.2 Voldoende tijd aan lezen besteden
  - 3.3 Goed inplannen van de methode voor leren lezen
4. Uitwerking EL2-project
  - 4.1. Belangrijke didactische principes
  - 4.2. Voorstellen inplannen methode voor leren lezen
  - 4.3. Andere aspecten die aan de orde zijn
5. Inhoud meetmomenten
6. De belangrijke condities voor succes van het project op een rij.
7. Samenvatting

Onderzoek in het project

Oprachtgever en doel wetenschappelijk effectonderzoek EL2-project

- Nagaan of het project het gestelde doel van het project realiseert. Dit doel is ernaar streven dat alle leerlingen op het einde van het project minimaal AVI-2 instructieniveau hebben.
- Concreet:
  - hoeveel leerlingen halen dit leesniveau of een hoger leesniveau;
  - hoeveel leerlingen halen dit niveau niet.

Daarnaast is van belang na te gaan:

- welke scholen waren effectief en welke scholen waren dat niet.
- effectief houdt in: tenminste 80% van de leerlingen haalden AVI 2 instructieniveau of hoger.